

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות השערות: אהיה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מאריך, רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרישה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא – גיש' – 5; יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.1 ויקרא אחרי מות טז,א

ויקרא אחרי מות טז,א:

וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל-מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן

בְּקִרְבָּתְכֶם לְפָנֶיךָ וַיָּמָתוּ:

וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל-מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת – פעמיים זקף בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה, או כעין בנין אב ללמד כמובא ב-

תורה תמימה (א) אַחֲרֵי מוֹת וגו' – תניא, למה הוא מזכיר מיתתן ביום הכפורים, ללמדך ששם שיום הכפורים מכפר על ישראל כן מיתתן של צדיקים מכפרת על ישראל^(א) [ירושלמי יומא פ"א ה"א]:

תורה תמימה הערה (א) לא נתבאר ערך הענין שמיתת צדיקים מכפר ומה טעם בדבר. ונראה ע"פ מ"ש בפרד"א פ' י"ז בענין מיתת שאול דכתיב ביה (ש"ב כ"א) ויקברו את עצמות שאול ויעתר אלהים לארץ אחרי כן, וז"ל, כיון שראה הקב"ה שגמלו לו חסד [שצמו ובלו וספדו לו, כמבואר בפסוק] מיד נתמלא רחמים, שנאמר ויעתר אלהים לארץ וכו', ע"כ. מבואר מזה שלא המיתה בעצמה מכפרת אלא הכבוד והאבל שנוהגין במיתת צדיקים, דכבוד זה הוא כבוד ה':

בעל הטורים (ג,ט) ויאמר ה' אל משה, והלא כבר נאמר (א,ט) "וידבר"; אלא הדיבור הראשון לומר לו מעשה פרה שגם היא צריכה פרישה ז' ימים קודם, זה כעין דבר החוזר וקורה ומתאים לנוכחות פעמיים זקף בין שני קיסרים באותו חלק של הפסוק.

אחרי מות שני, ר"ת בגימטריא פרה אדומה,

טט – אחרי מות שני- גי' ר"ת עולה 341, פרה אדומה גי' עולה 341

ספרא אח"מ פרשה א (א) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל-מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן מה תלמוד לומר לפי שנאמר ויקחו שני בני אהרן נדב

ואביהוא איש מתחתו / מחתתו, (הלוקה לסעיפים ע"י ט)

(א) בְּנֵי אֶהֱרֹן לא נטלו עצה מאהרן, (ב) נדב ואביהוא לא נטלו עצה משה, (ג וד) איש מחתתו איש איש מעצמו עשו, לא נטלו עצה זה מזה

אפשר כי וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל-מֹשֶׁה – זקף-קטן בתפקיד של שתיים אַחֲרֵי מוֹת – זקף-קטן בתפקיד של שתיים, שתי פעמים שתיים שהן ארבע סיבות שתיים שלא נטלו עצה מאהרן ומשה, ושתיים שלא נטלו עצה זה מזה ללמד מנין שכשם שעבירת שניהם שוה כך מיתת שניהם שוה לומר אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן.

בתורה תמימה לומד זאת מיתור מילת שני תורה תמימה הערה (ב) עבירת שניהם בודאי היתה שוה שהורו הלכה בפני משה כמבואר בפ' שמני, ודרשי שגם מיתת שניהם היתה שוה בערך ובזמן, ויליף מיתור לשון שני, דהא ידוע הוא ששנים מתו, ומבואר לפנינו בכ"מ הדיכי דבא המספר שני במקום שא"צ לגופיה בא להורות על השתוותם, כמש"כ לעיל בפ' מצורע בפ' שתי צפרים חיות ובסמוך בענין שני שעירי יוהכ"פ, יעו"ש:

ספרא אח"מ פרשה א (ב) בְּקִרְבָּתְכֶם לְפָנֶיךָ וַיָּמָתוּ, רבי יוסי הגלילי אומר על הקריבה מתו ולא מתו על ההקריבה, רבי עקיבה

אומר כתוב אחד אומר בקרבתם לפני ה' וימותו, וכתוב אחד אומר ויקריבו לפני ה' אש זרה, הכריע בהקריבם אש זרה לפני ה' הוי על הקריבה מתו, ולא מתו על ההקריבה, ר' אלעזר בן עזריה אומר כדאי קרבה לעצמה וכדיי קריבה לעצמה.

בְּקִרְבָּתְכֶם לְפָנֶיךָ – מרכא טפאא, בתפקיד יתור לרבות אפשר כמאמר ר' אלעזר בן עזריה אומר כדאי קרבה לעצמה וכדיי קריבה לעצמה.

וַיָּמָתוּ – סלוק, מגביל, מיתתם הייתה מפני בְּקִרְבָּתְכֶם לְפָנֶיךָ ולא מסיבה אחרת ואפשר כי לכן הירושלמי יומא פ"א ה"א לומד מהם מיתתן של צדיקים מכפרת על ישראל

ויקרא אחרי מות טז,ב:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל-אֶהֱרֹן אַחִיךָ

וְאֵל-יִבְא כְּכֹל-עֵת אֶל-הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לַפָּרֹכֶת

אֶל-פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ וְלֹא יָמוּת בִּי בַעֲזוֹן אֲרָאָה עַל-הַכַּפֹּרֶת:

לימוד המתחיל מ- תורה שלמה (כא) אבות דרבי נתן פ"ב ה"ג אבל מסיק מאדר"נ מסקנה נוספת. וַיֹּאמֶר ה' – קדמא ואזלא אֶל-מֹשֶׁה – רביע, כעין כלל מלמד על ארבעה דברים שעשה משה מדעתו והסכימה דעתו לדעת המקום. ובכולם עשוי היה להיות גם מאמר מפי הגבורה שמשמעו היה שכיון שעלה בדעתו של משה לעשות דבר מסוים אז היה גם מאמר מפי הגבורה שצווהו כך.

(א) לפני מתן תורה המקום צווהו על שני ימי פרישה ומשה הוסיף לבני ישראל יום שלישי לפרישה מאשה ונמצאו מקבלין תורה בטהרה.

(ב) משה עצמו מדעתו פירש מן האשה והסכימה דעתו לדעת המקום. ורבי יהודה בן בתירא אומר שנאמר לו מפי הגבורה לפרוש ועל כך פירש מאורי אור ע"פ תוס' בשבת פז,א כי משה נתן דעתו לפרוש מן האשה ולכן נאמר לו מפי הגבורה לפרוש מן האשה ושפיר שייך למימר והסכימה דעתו לדעת המקום.

(ג) ושבר את הלוחות והסכימה דעתו לדעת המקום. ורבי יהודה בן בתירא ועוד תנאים אומרים שנאמר לו מפי הגבורה לשבור, ומתוך מאורי אור כי בשבת פז,א דרשו מאותם נימוקים שמרע"ה עשה מדעתו וכן יוצא ע"פ נוסח הגר"א.

(ד) פירש מאהל מועד והסכימה דעתו לדעת המקום. והמקור לכך במקרא (ויקרא אח"מ טז,ב) וְאֵל-יִבְא כְּכֹל-עֵת אֶל-הַקֹּדֶשׁ אמר ומה אהרן אחי שמשוח בשמן המשחה ומרובה בגדים ומשתמש בהם בקדושה, אמר לו הקב"ה דַּבֵּר אֶל-אֶהֱרֹן אַחִיךָ וְאֵל-יִבְא כְּכֹל-עֵת אֶל-הַקֹּדֶשׁ אני שאני מזומן לכך על אחת כמה וכמה שאפרוש מאהל מועד. פירש מאהל מועד והסכימה דעתו לדעת המקום.

ספרא אח"מ פרשה א (ו) אַחֲרֵי בַּאֵל יִבּוּא, ואין משה בכל יבוא, או אַחֲרֵי כָּל יִבּוּא ואין הבנים בלא יבוא, אמר רבי אלעזר ודין הוא

ומה אם שנצטוו לבוא נצטוו שלא לבוא, מי שלא נצטוו לבוא אינו דין שנצטוו שלא לבוא, תמימים ויכחו שנצטוו לבוא אל אהל

מועד ונצטוו לבוא שלא שתויי יין ושכר. (ז) אבל בעלי מומים שלא נצטוו לבוא לא נצטוו לבוא שלא שתויי יין (אבל) [אף] כאן

המצוה נצטוו תלמוד לומר דַּבֵּר אֶל-אֶהֱרֹן שאין תלמוד לומר אַחֲרֵי ומה תלמוד אַחֲרֵי לרבות את הבנים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
מצוות השערת: אהנה, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סיוור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

דְּבַר אֶל-אַתְרֵן אֶחָיד – זרקא מונח סגול, כעין מוסיף מהענין על הענין כנדרש בתו"כ ומה תלמוד אֶחָיד לרבות את הבנים. הוספה מאהרן אחיך עליו אלו בניו ומצאנו בנים שנקראים אחים (בראשית ויצא לא, נד) **וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח בְּהָרַיִם וַיִּקְרָא לְאֶחָיו לְאָכְלֵי לֶחֶם וַיֹּאכְלוּ לֶחֶם וַיִּלְגְּנוּ בְּהָרַיִם**

וְאֶל-יָבֵא בְּכָל-עֵת אֶל-הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרְכָת – מהפך פשטא זקף-קטן טפאא אתנח שתי דרשות ע"פ **ת"כ (ח) וְאֶל-יָבֵא בְּכָל-עֵת**. זה יום הכיפורים. **אֶל-הַקֹּדֶשׁ** לרבות שאר ימות השנה. (א) שלא יבוא כ"ג אל קה"ק בכל ימות השנה (לפי בבלי מנחות לצורך עבודה ובדרך כניסה עם הפנים מערבה) (ב) ע"פ **אור חיים וְאֶל-יָבֵא בְּכָל-עֵת**, **אֲזַ יִזְכֶּה לְבֵאת אַחֵר אֲשֶׁר אֲנִי מְצוּן, וְאִם יָבֵאת אַחֵר לֹא יָבֵאת בְּכָל עֵת אֶפְלוּ בַעַת הַרְשִׁינָה**, ודקדק לומר **בְּכָל-עֵת**, דרשו רבותינו ז"ל (בתו"כ) שבא לאסור אפילו ביום הכיפורים עצמו לא יכנסו אלא לדברים הרשומים בכתב אמת, להקטיר ולהזות:

ע"פ **בבלי מנחות כזב**, אפשר כי **ויקרא אח"מ טזב**: **דְּבַר אֶל-אַתְרֵן אֶחָיד** – זרקא מונח סגול אפשר כי מרמז גם לתוספת דרכי כניסה אל קדש הקדשים לצורך כלשהו שאינו בגדר כניסה אל-פני הכפרת. רבי יהודה אומר: כל היכל כולו ו- **מִבֵּית לְפָרְכָת** - בארבעים, ו- **אֶל-פְּנֵי הַכְּפָרֶת** - במיתה. ובהמשך הגמרא רבי יהודה מבהיר כי בארבעים זה באזהרה **אֶל-פְּנֵי הַכְּפָרֶת** דכתב רחמנא למה לי? ש"מ: **אֶל-פְּנֵי הַכְּפָרֶת** במיתה, **מִבֵּית לְפָרְכָת** באזהרה. – אתנח, מגביל אין מלקות ארבעים ללא אזהרה אבל אין בכניסה לאזור זה מיתה

ורבנן? ה"נ דלא צריך, והאי דכתב רחמנא **אֶל-פְּנֵי הַכְּפָרֶת**, למעוטי דרך משופש, כניסה באופן כללי עם הפנים למערב ולא דווקא מול הכפרת היא במיתה, אבל כניסה עם צידוד הפנים לצפון או לדרום או למזרח אינה במיתה וזה על בסיס בנין האב הזה שלמד תנא דבי ר"א בן יעקב: **אל פני הכפרת קדמה - זה בנה אב**, כל מקום שנאמר **פני** - אינו אלא פני קדים. מפסוק (**ויקרא אח"מ טז, יד**) **עַל-פְּנֵי הַכְּפָרֶת קְדָמָה** וגם שינה ממלת "על" למלת "אל"

ורבי יהודה? (אבל רבי יהודה למד מ- (**ויקרא אח"מ טז, ב**), לימא קרא **פני**, מאי **אל**? ש"מ **אל דוקא**. כלומר דווקא כניסה עם הפנים למערב ודווקא מול פני הכפרת שעל ארון העדות למזרח היא במיתה. אבל כל כניסה אחרת לצורך אינו במיתה. ואפשר כי **אֶל-פְּנֵי הַכְּפָרֶת** – קדמא אזלא מלמד על בנין אב כי אחריו **אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ וְלֹא יָמוּת בָּיָהּ** פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, על דרך כניסה **בֵּי** – יתיב, בתפקיד דווקא כך, כניסה עם הפנים מערבה מול הכפרת שעל הארון.

בנין אב זה ממלמד על הזיות דם פרה אדומה. לשיטת רבנן מתוך הביורור של מלת אל חוזרת הגמרא ל"אל" נכח פני אהל מועד בהזאת דם פרה אדומה - רבנן "אל" לא דווקא במדויק רק בכיוון כללי מערבה מול ההיכל ובכך יצא, כמו כל כניסה עם פנים מערבה במיתה, ואילו לרבי יהודה יהיה מוכרח להסביר **וְהָיָה אֶל-נֶכַח דווקא** בהזאות מדויקות יצא, ואחרת לא יצא.

רש"י עה"ת בֵּי בְּעֵנָי אֶרְאָה עַל-הַכְּפָרֶת: כי תמיד אני נראה שם עם עמוד ענני ולפי שגלויי שכינתי שם יזהר שלא ירגיל לבא זהו פשוטו, ומדרשו לא יבא כי אם בענן הקטרת ביוה"כ: **שפת"ח** ולפירושו רבותינו משמש **כי** דהכא בלשון אלא, כלומר "אל יבא אל הקדש אלא בענן הקטרת ביה"כ כי עשן הקטרת דומה לענן ולאפוקי פירושו **עמוד הענן** דלעיל שפירושו שהשכינה שורה בו **רמב"ן** ... וזה טעם, **בֵּי בְּעֵנָי אֶרְאָה עַל-הַכְּפָרֶת**: שלא יכנס רק בקטרת שיעלה עננו שם, כמו שאמר (**בפסוק יב**), וכסה ענן הקטרת את הכפרת: **בֵּי בְּעֵנָי** - יתיב - דווקא כך, תן הקטרת על הגחלים דווקא בקדש הקדשים ואז יהיה גלוי ה' בענן כמו בסיני (הנני בא אליך בעב הענן – זרקא סגול) ובמשכן.

ויקרא אחרי מות טזג: **בְּנֵאת יָבֵא אֶתְרֵן אֶל-הַקֹּדֶשׁ בְּפֶרֶךְ בֶּן-בְּקָר לְחִטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה**: **בְּנֵאת** - תביר ממעט בתדירות הביאה אל הקדש גם עם קטורת וקרבנות מתאימים כפי' **רש"י** - **ואף זו לא בכל עת** כי אם ביוה"כ כמו שמפורש בסוף הפרשה בחדש השביעי בעשור לחדש. ועוד דרך למעט כפי' **תורה תמימה אֶל-הַקֹּדֶשׁ** - לרבות קודש שאין בו ארון וכפורת^(א) [תו"כ]:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנת – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
הפניות השורות: אהנה, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא = מראי; מאריך – רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי מתפשת; מרכא טפאא – יתור
לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושעים, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביעי – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישי:
(קפא) – סדר קרימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קפא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מתיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.2 ויקרא אחרי מות טז,א

ויקרא אח"מ טז,ב:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן אַחִיךָ

וְאֶל-יָבֵא כָּכֵל-עֵת אֶל-הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרֶכֶת אֶל-פְּנֵי הַכַּפְּרֶת אֲשֶׁר עַל-הָאֲרֹן וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲזֹן אַרְאָה עַל-הַכַּפְּרֶת:

ויקרא אח"מ טז,ג:

וְנָתַן אֶת-הַקְּטֹרֶת עַל-הָאֵשׁ לְפָנֵי ה' וְכִסְּהוּ עַנְן הַקְּטֹרֶת אֶת-הַכַּפְּרֶת אֲשֶׁר עַל-הָעֲדוּת וְלֹא יָמוּת:

כִּי בַעֲזֹן אַרְאָה עַל-הַכַּפְּרֶת: – יתיב זקף-קטן טפחא סלוק

כִּי יתיב מורה על דווקא כך, אַרְאָה טפחא ללא מרכא, רבוי או התפשטות גלוי או השפעת הטפחא אל הכתוב לפניו ללא הגבלה.

לרבנן היה מקום לפרש (וי' אח"מ טז,ב) כִּי בַעֲזֹן אַרְאָה עַל-הַכַּפְּרֶת, שמשמעו שיבוא עם ענן הקטורת אל קדש הקדשים, אבל כיון שהתורה כתבה גם הפסוק (וי' אח"מ טז,ג) וְנָתַן אֶת-הַקְּטֹרֶת עַל-הָאֵשׁ לְפָנֵי ה' שיעלה עשן הקטורת לפני ה' ב קדש הקדשים, לכן אין ללמוד מפסוק (טז,ב) על מקום הדלקת הקטורת אלא דרשה אחרת ב- (יומא נגא) מלמד שנותן בה מעלה עשן (נתינת עיקר) (שורש) מעלה עשן) בקטורת. ולהבדיל הכהן הצדוקי ב-בבלי יומא יטב, התעלם ממשמעות פסוק (טז,ג) וממשמעות פסוק (טז,ב) שנדרש ממנו נתינת מעלה עשן בקטורת וסבר כי המלים לְפָנֵי ה' (וי' אח"מ טז,ג) מתארות מקום בקדש ולא בקדש הקדשים כי למשל בטהרת מצורע ובסוטה הן מתארות עמידה בשער ניקנור בכניסה לעזרת ישראל, וזה שאמר. כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה (וי' אח"מ טז,ג) כִּי בַעֲזֹן אַרְאָה עַל-הַכַּפְּרֶת: ופעל ע"פ פשט הפסוק (טז,ב) על הדלקת הקטורת לפני הכניסה לקדש הקדשים.

בבלי יומא נגא, תנו רבנן: (וי' אח"מ טז,ג) וְנָתַן אֶת-הַקְּטֹרֶת עַל-הָאֵשׁ לְפָנֵי ה' - שלא יתקן מבחוץ ויכניס, להוציא מלבן של צדוקין שאומרים יתקן מבחוץ ויכניס. מאי דרוש (מה דרשו הצדוקים): ? (וי' אח"מ טז,ב) כִּי בַעֲזֹן אַרְאָה עַל-הַכַּפְּרֶת: - מלמד שיתקן מבחוץ ויכניס. אמרו להם חכמים: והלא כבר (נאמר) (טז,ג) וְנָתַן אֶת-הַקְּטֹרֶת עַל-הָאֵשׁ לְפָנֵי ה'. אם כן מה תלמוד לומר (טז,ב) כִּי בַעֲזֹן אַרְאָה עַל-הַכַּפְּרֶת - מלמד שנותן בה מעלה עשן. ומניין שנותן בה מעלה עשן - שנאמר (טז,ג) וְכִסְּהוּ עַנְן הַקְּטֹרֶת אֶת-הַכַּפְּרֶת. הא לא נתן בה מעלה עשן, או שחיסר אחת מכל סמניה - חייב מיתה. - ותיפוק ליה דקא מעייל ביאה ריקנית (אולי תסיק מסקנה אחרת שחייב מיתה על ביאה עם פריט חסר) ! - אמר רב ששת: הכא במאי עסקינן - כגון ששגג בביאה (שגג – שכח שאסור וטעה וחשב שמותר לבוא עם פריט חסר), והידיד בהקטרה (נזכר ובכל זאת הביא במויד קטורת ללא מעלה עשן). רב אשי אמר: אפילו תימא היזיד בזו ובזו (היזיד בביאה ריקנית) (חסר פריט) והיזיד בקטורת ללא מעלה עשן, חייב על ביאה ריקנית), כגון דעייל שתי הקטורות, אחת שלימה ואחת חסירה. אביאה לא מיחייב - דהא עייל ליה שלימה, אהקטרה מיחייב - דקא מקטר קטורת חסירה (הביא קטורת מושלמת והביא קטורת חסרת מעלה עשן, חייב על הקטרת החסרה).

רש"י תיפוק ליה - דאי נמי לא כתב הכא (לגבי מעלה עשן וכסה ענן הקטורת) (טז,ג) וְלֹא יָמוּת מיחייב מיתה אקטורת חסירה, דאשכח דעייל ביאה ריקנית שלא לצורך (היה חייב מיתה בגלל ביאה ריקנית), וכתיב (טז,ב) וְאֶל-יָבֵא כָּכֵל-עֵת ... וְלֹא יָמוּת (רש"י הביא מקור לאיסור ביאה ריקנית)

מלת דקא מכוונת ב-עין משפט אל רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ה הלכה כה

חסר מן הקטרת אחד מסמניה או מעלה עשן חייב מיתה עליה שנאמר (טז,ב) וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲזֹן אַרְאָה עַל-הַכַּפְּרֶת, וכן חייב מיתה על ביאתו בלא מצוה, לפיכך אם שגג בביאה והיזיד בקטרת, או שנכנס בקטרת שלימה עם החסירה חייב מיתה.
ו-לחם משנה הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ה הלכה כה תמה על שהרמב"ם הביא מקור מקרא (טז,ב) וְלֹא יָמוּת כִּי בגמרא משמע דנפקא ליה הא מקרא ד- (טז,ג) וְכִסְּהוּ עַנְן הַקְּטֹרֶת ... וְלֹא יָמוּת אֲבֵל קרא ד- (טז,ב) וְאֶל-יָבֵא כָּכֵל-עֵת אֶל-הַקֹּדֶשׁ ... וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲזֹן וכו' הך לא איירי אלא בביאה ולא בחיסור סמניה וא"כ קשה על רבינו דהביא קרא ד- (טז,ב) וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲזֹן וכו' דאיתיה גבי ביאה גבי חיסור סמניה (שהרמב"ם הביא לגבי שני דברים, ואילו מהגמרא משמע כי מדובר בדבר אחד – ביאה ריקנית) ואפשר לתרץ רמב"ם (טז,ב) וְלֹא יָמוּת – מונח זקף-קטן, בתפקיד שתיים, רמב"ם מביא קרא זה ללמד כי מלת ימות עבור שתי עבירות: (א) ביאה ריקנית ללא צורך, (ב) הקטרה ללא מעלה עשן.

(הגמרא חזרת שוב לענין מתן מעלה עשן בקטורת שקודם למדנו אותו באופן כללי ועתה לימוד בפרטים)
אמר מר: ומניין שנותן בה מעלה עשן – תלמוד לומר (טז,ג) וְכִסְּהוּ. קרא לקרא (שתי מקראות לדרשת החיוב שהיה בקטורת מעלה עשן אחד ארוך לעיל ואחד במלה אחת וְכִסְּהוּ) ? - אמר רב יוסף, הכי קאמר: אין לי אלא עלה מעלה עשן (היית סבור שצריך רק עלים של מעלה עשן מניין הידיעה כי צריך גם), עיקר (שורש) מעלה עשן מניין? תלמוד לומר (טז,ג) וְכִסְּהוּ (לרב יוסף המלה וְכִסְּהוּ מרבה את שורש מעלה עשן בקטורת). אמר ליה אב"י: והא איפכא תניא, דתניא: נתן בה עיקר מעלה עשן (ההלכה הפשוטה שנותנים בקטורת שורש מעלה עשן, וזה כנראה נדרש מהקרא (וי' אח"מ טז,ב) כִּי בַעֲזֹן אַרְאָה עַל-הַכַּפְּרֶת:), היה מתמר ועולה כמקל עד שמגיע לשמי קורה. כיון שהגיע לשמי קורה - ממשמש ויורד בכותלים עד שנתמלא הבית עשן, שנאמר (יש וד) וְהַבַּיִת יִמְלֵא עֶשֶׂן. אלא אמר אב"י: הכי קאמר, אין לי אלא עיקר מעלה עשן, עלה מעלה עשן מניין? תלמוד לומר וְכִסְּהוּ. (אב"י לומד ממלה זאת על אפשרות הוסיף על מעלה עשן לקטורת)

רש"י מעלה עשן - שם עשב שגורם לעשן לעלות זקף כמקל. טט – טעם פסק במלת וְכִסְּהוּ מתאר היתמרות העשן זקוף כמקל והסתרת ארון העדות מעיני הכהן, אפשר שלכן מזה נדרש הצורך במעלה עשן.
והא איפכא תניא, שהשורש יפה מן העלין.

עַנְן הַקְּטֹרֶת – מונח רביע מציר כיווני התפשטות העשן אחד עד הקורה וארבעה כתלים בירידה ובהגיעם לרצפה נוצר הענן הששי על הרצפה, בלשון בבלי יומא נגא, כיון שהגיע לשמי קורה - ממשמש ויורד בכותלים עד שנתמלא הבית עשן, כפי רש"י ממשמש בכתלים - כן דרך העשן כשאינו יכול לצאת כנגדו מתפשט למעלה תמיד עד שמתמלא חלל הבית למעלה מכותל לכותל, וכשאין לו עוד מקום ממשמש ויורד אצל הכתלים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות השטרות: אחת, סלוק – סוף-ספוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא = מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – שניו משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סוּר שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצו פסוק – הקש; השלישית: (קפא – סדר קריאת; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מדות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

ע"פ **זוהר ויקרא דף נט/א ד"ה ובספרא דרב המנונא סבא כתיב...** (*"אח"מ טו, ב*) **כי בענין ארְאָה על-הַפְּרָת, הענין משמעו ענין המכסה על כבוד השכינה** (ענין השראת השכינה) והקרא **כי בענין** לא מציין איך להיכנס לקה"ק (אחת המשמעות של המלה **כי** היא **אלא** והצדוקי כנראה למד **אלא** בענין אראה שהכהן צריך להיכנס עם ענין וגו') והקרא לא מציין איך להיכנס אלא נתינת טעם (**כי** במשמעות **הרי**) לנאמר **ואל-קבא בקל-עת אל-הקדש מבית לפרכת** כי בפנים נמצא ענין השכינה ויש תנאים לזמן הכניסה וכיצד נכנסים.

ועל דרך זו, כי הענין הוא המכסה את כבוד השכינה, פירשו רבינו בחיי ואור החיים **ולא ימות כי בענין ארְאָה** – ע"פ **רבינו בחיי** באר כי לאחר שיבא שם בענין (עשן הקטורת) **ישמט הכבוד מן הענין** (ענין המכסה על השכינה) **יחיה מתראה על הכפורת, ו-אור החיים** באר כי כבוד ה' מכוסה בענין כמו ב- (**שמות בשלח טו, ג**) **וירא כבוד ה'**, (אבל בקדש הקדשים ביה"כ) הודיע כי לא בחינה זו לבד היא הנמצאת בפנים **אלא בחינה גדולה אור עליון**, כי גבוה מעל גבוה שומר, והוא אומר **ארְאָה על-הַפְּרָת**

ויש לומר כי **ארְאָה** – טפחא, ללא מרכא כעין רבוי בלתי מוגבל מרמות לגלוי גבוה מאד של כבוד ה' בחינת אור עליון. ומפני גלוי כל כך עליון **ארְאָה** – טפחא, ללא מרכא באה ללמד שתי אזהרות, כדרך לימוד **רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ה הלכה כה** מהקרא (*טו, ב*) **ולא ימות כי בענין ארְאָה על-הַפְּרָת**, שתי מיתות כי מלת **ימות** – זקא-קטן בתפקיד של שתיים עבור שתי עבירות: (א) ביאה ריקנית ללא צורך, (ב) הקטרה ללא מעלה עשן. ואין מיתות בלא אזהרה, לכן **ארְאָה** – טפחא, ללא מרכא באה ללמד שתי אזהרות

ע"פ **זוהר ויקרא דף נט/א ד"ה ובספרא דרב המנונא סבא כתיב...** א"ר אבא מה בעא הכא (*"אח"מ טו, ב*) **כי בענין ארְאָה על-הַפְּרָת, וכתיב** (*"אח"מ טו, ב*) **בְּנֹאת יְבָא אַהֲרֹן**, והא כהנא לא חמי לשכינתא בשעתא כד הוה עאל (הכהן לא ראה השכינה כאשר נכנס לקה"ק), **אלא עננא הוה נחית** ... (כנפי הכרובים שעל הכפורת היו סוגרים ופורסים כנפיהם ואומרים שירה) וקלהון הוה שמע כהנא במקדשא כדין (וכאשר הכהן שמע קול שירתם במקדש) שוי קטרת באתריה (היה נותן הקטורת במקומה על הגהלים ומעלה עשן) ואתכוון במה דאתכוון בגין דיתברך כלא (וכיוון מה שכיוון כדי שיתברך הכל). (וקלהון) וגדפי כרוביאי סלקין ונחתין וזמרי שירתא ((וקולותיהם) וכנפיהם עולים ויורדים בזמרים שירתם) ואפשר כי הטעם הפותח הקרא (*"אח"מ טו, ג*) **וַיִּתֵּן אֶת-הַקְּטֹרֶת עַל-הָאֵשׁ, וַיִּתֵּן** – דרגא, מתאר עלית וירידת כנפי הכרובים בשירתם ולקולם הכהן מעלה עשן הקטורת.

ויקרא אח"מ טו, ג: וַיִּתֵּן אֶת-הַקְּטֹרֶת עַל-הָאֵשׁ לִפְנֵי ה' וַיִּכְסְהוּ עַנְן הַקְּטֹרֶת אֶת-הַפְּרָת אֲשֶׁר עַל-הַעֲדוּת וְלֹא יָמוּת: וַיִּתֵּן – הנותן הוא אהרן וענין הקטורת הראשון מתחיל בו, ולכן הוא ראש לשבעה עננים והששה האחרים כלולים בענין שהוא מעלה. **וַיִּתֵּן אֶת-הַקְּטֹרֶת עַל-הָאֵשׁ** – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים מצטרפים, ע"פ פ' **הסולם רס"ב** כי בקטורת היו שבעה עננים מקושרים יחד, ואהרן הוא הראש לכל השבעה עננים, ועל כן נחשבים העננים שהם בזכות אהרן, להיותו בחינת חסד שהוא ראש העננים, וכולל אותם.

רמז לשבעה עננים (א) **וַיִּכְסְהוּ עַנְן הַקְּטֹרֶת** – מונח לגרמיה (פסק) מונח רביעי, כעין מדה סודר שנחלק. בקריאה עם פסק רמז לענין הראשון הכולל את שאר ששה העננים, והפסק גם מרמז להיתמרות הקטורת כקורה כלפי מעלה וזה ענין אחד, בקריאה ללא פסק רמז לשאר ששה העננים, כיצד? . מונח רביעי בתפקיד של חמש, מונח לגרמיה עוד שניים, סה"כ שבעה עננים.

עַנְן הַקְּטֹרֶת – מונח רביעי מצייר כיווני התפשטות העשן, ענין אחד עולה עד הקורה, ענין אחד מתפשט תחת הקורה, ארבעה עננים ממשמשים ויורדים בארבעה כתלים, ובהגיעם לרצפה מתפשטים מעליה ונוצר הענין הששי על הרצפה, בלשון **בבלי יומא נגא**, כיון שהגיע לשמי קורה - ממשמש ויורד בכותלים עד שנתמלא הבית עשן, כפ'

(ב) **זוהר ויקרא דף נט/א דכתיב (שעיה ד, ה, ו) וברא יי על כל מכוון הר ציון ועל מקראיה ענין יומם ועשן, [ה] וברא ה' על פל-מכוון הר-ציון ועל-מקראיה ענין ו יומם ועשן וינה אש להכה לילה כי על-פל-כבוד חפה: [ו] ונספה תהיה לצל-יומם מתרב ולמחסה ולמסתור מורם וממטר: פ רש"י ... ושבע חופות יש כאן: ענין, עשן, נוגה, אש, להבה, חופת, שכינה.**

הגמרא דרשה את הלכות העלאת הקטורת, הזוהר דורש את התכלית של קיום המצוה כהלכתה ענין העלאת ענין הקטורת ע"י כהן גדול ביה"כ נדרש בוזהר בין היתר בפרשות אמר ואח"מ **זוהר ויקרא אמר (הסולם רס"ב)** בקטורת היו שבעה עננים מקושרים יחד, ואהרן הוא הראש לכל השבעה עננים, ועל כן נחשבים העננים שהם בזכות אהרן, להיותו בחינת חסד שהוא ראש העננים, וכולל אותם.

ונקשר ידיעה זאת אל הנאמר ב- **זוהר כרך ג ויקרא אח"מ דף נח/ב - נט/א (הסולם מח - ג)** . בחינת החסד של אהרן שהוא ראש העננים, וכולל אותם מקיפה בענין הקטורת שלו את כנסת ישראל – היא המלכות, שבכניסת יום הכפורים היא בלי חסדים (ולכן) נמשכים ממנה דינים קשים עד כדי-מות. אהרן הכהן הגדול ואחריו בניו הכהנים הגדולים, מעלה את כנסת ישראל – היא המלכות על כל מדרגותיה, באמצעות ענין להתדבק בחסדים של הקב"ה והתקשרות זאת ממתקת הדינים (1)חשובה לפני הקב"ה, מכל הקרבנות והעולות. ואומרת כנסת ישראל (שהיא המלכות) **משכני אחרין נרוצה** וגו' ו- (בשעה שכנסת ישראל שמחה ומתברכת, כולם שמחים, והדין אינו שורה אז בעולם), ועל דא כתיב (**תהלים צו**) **ישמחו השמים ותגל הארץ,**

וכעין זה אפשר להבין מ- **שפת אמת וירא תרנו' ד"ה המכסה אני מאברהם** ... ומדת הדין צריכין רק להעלותה אל השורש ששם נמתק הדינים, לכן כתיב והעלהו (כמו העלאת ענין הקטורת הישר) ... ולמעלה בשורש נמתק גם מדת הדין ומזכה אותנו, אבל בעולם הזה חסד יבנה ... שמדתו של אברהם אבינו ע"ה מתפשט עד סוף כל דרגין (כששה העננים הממלאים את קה"ק בחסדים) כמובן למשכילים.

שפת אמת וירא תרנו' ד"ה המכסה אני מאברהם ... כי מסר הקב"ה את יצחק תחת יד אברהם להיות מדת החסד גובר על מדת הדין. והנה לאברהם נאמר לך וכו' התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי מדת החסד צריך להתפשט ביותר ... ומדת הדין צריכין רק להעלותה אל השורש ששם נמתק הדינים, לכן כתיב והעלהו (טט - לעולה על יצחק) ... ולמעלה בשורש נמתק גם מדת הדין ומזכה אותנו, אבל בעולם הזה חסד יבנה ונשענין בזכות אברהם אבינו ע"ה וזה שכתוב כך חותמין שמדתו של אברהם אבינו ע"ה מתפשט עד סוף כל דרגין כמובן למשכילים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות השערות: אחת, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאק – שניו משמעות, רבוי ממשותף; מרכא טפאק – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאק – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאק – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, כד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש"ט – 5; יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחצה; תלישא-גדולה – תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא ויצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 ויקרא אחרי מות טז,א

ויקרא אחרי מות טז,ב:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן אֲחִיךָ

וְאֶל-יָבָא בְּכָל-עֵת אֶל-הַקֹּדֶשׁ מִבַּיִת לַפָּרֹכֶת

אֶל-פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶן וְלֹא יָמוּת כִּי בָעֵן אֲרָאָה עַל-הַכַּפֹּרֶת:

אור החיים וַיֹּאמֶר ה', טעם לשון אמירה, לצד שהאזהרה באה בתוקף, שאם יבוא ימות, כמו שדרש רבי אלעזר בן עזריה, לזה הודיעו כי אין זה אלא חיבה יתירה, כדרך הרופא שמשתדל לזרז החולה לבל ימות, וכדמיון רבי אלעזר בן עזריה והוא מה שרמזו בלשון אמירה: או ירצה כי ה' גדל ורמס את משה שגם דיבור הנוגע לאהרן לברו, לא דבר ה' עם אהרן, אלא אל משה, והוא אומר וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה, על דרך ה' האמירך (דברים כו"ח) ותמצא שאמרו ז"ל (במדב' יד,ט) שאפילו במקום שאמר הכתוב וידבר ה' אל משה ואל אהרן הכוונה בו למשה שיאמר לאהרן, וזה לך האות שאפילו מצות אהרן לא נאמרה לאהרן, ואם היה ה' מדבר עם אהרן לא היה צריך לצוותו על ידי שליח:

בבלי עירובין נד,ב תנו רבנן, כיצד סדר משנה? משה למד מפי הגבורה, נכנס אהרן ושנה לו משה פירקו. נסתלק אהרן וישב לשמאל משה. נכנסו בניו ושנה להן משה פירקן, נסתלקו בניו, אלעזר ישב לימין משה ואיתמר לשמאל אהרן. רבי יהודה אומר: לעולם אהרן לימין משה חזור. נכנסו זקנים ושנה להן משה פירקן, נסתלקו זקנים, נכנסו כל העם ושנה להן משה פירקן. נמצאו ביד אהרן ארבעה, ביד בניו שלשה, וביד הזקנים שנים, וביד כל העם אחד. נסתלק משה, ושנה להן אהרן פירקן. נסתלק אהרן שנו להן בניו פירקן. נסתלקו בניו, שנו להן זקנים פירקן. נמצאו ביד הכל ארבעה. מכאן אמר רבי אליעזר: חייב אדם לשנות לתלמידו ארבעה פעמים. וקל וחומר, ומה אהרן שלמד מפי משה, ומשה מפי הגבורה – כך, הדיוט מפי הדיוט – על אחת כמה וכמה.

רבי עקיבא אומר: מניין שחייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמדנו – שנאמר (דב' וילך לא,ט) וּלְמַדְהָ אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל. ומנין עד שתהא סדורה בפניהם – שנאמר שִׁמְחָה בְּפִיָּהֶם. ומניין שחייב להראות לו פנים – שנאמר (שם' מש' כא,א) וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֵיהֶם (מלת פנים במובן שיהיו עיניך רואות את מוריך ותלמד מההדגשות בפני המלמד ותנועות גופו והתלהבותו של המלמד והמלים הנוספות לסבר הענין). וליגמרו כולהו ממש (שילמדו הכל ממש בלבד) – ! (ללמד שה' רוצה שילמדו מאחרים) כדי לחלוק כבוד לאהרן ובניו, וכבוד לזקנים. (הגמרא מציעה) וניעול אהרן וניגמר ממש, וליעיילו בניו וליגמרו מאהרן, וליעיילו זקנים ולילפו מבניו, וליזלו וליגמרינהו לכולהו ישראל (יבוא אהרן וילמד פעם אחת ממש, יבואו בני אהרן וילמדו פעם אחת מארן, יבואו זקנים וילמדו פעם אחת מבני אהרן, יבואו העם וילמדו פעם אחת מהזקנים) – ! - כיון דמשה מפי הגבורה גמר - מסתייעא מלתיה (עדיף ללמוד ממש כי למד מא-לקים וזה מסייע לדבריו להתקבל).

וַיֹּאמֶר ה' – קדמא ואולא, כעין כלל מלמד כי אֶל-מֹשֶׁה – רביע, אפשר (א) כי ה' לימד למשה ארבע פעמים (כמסקנה אפשרית מ-**בבלי עירובין נד,ב**) (ב) מלמד כי משה מסר את דבר ה' ארבעה פעמים, (א) אהרן (ב) בני אהרן (ג) הזקנים (ד) עם ישראל. מרומת מכאן מסקנת **בבלי עירובין נד,ב** נמצא ביד הכל ארבעה. מכאן אמר רבי אליעזר: חייב אדם לשנות לתלמידו ארבעה פעמים משמעות הכתוב דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן אֲחִיךָ היא שאפילו מצות אהרן לא נאמרה לאהרן אלא אל משה שיאמר לאהרן. במסירה לאהרן משה מוסיף הסבר על דבר ה' כמרומז בתבנית זרקא מונח סגול בתפקיד מוסיף מענינו על ענינו כגון בהדגשות פניו ותנועות גופו והתלהבותו והסבריו הנוספים, וכשם שמוסיף לאהרן כך מוסיף ברבוי הולך וגדל לבניו, לזקנים, לבני ישראל. וכל אחד מהמלמדים יוסיף כך ללומדים ממנו.

דברים וילך לא,ט: וְעַתָּה כָּתְבוּ לָכֶם אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמָּדָה אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל שִׁמְחָה בְּפִיָּהֶם לְמַעַן תִּתְּנֶה-לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעַד בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל:

אור החיים וְאֶל-יָבָא, אמר וא"ו בתחילת דיבור, מלבד מה שכתבנו למעלה, נראה עוד לומר כי לצד שקדם משה ואמר לאהרן ביום א' למשיחתו (לעיל ט,ט) **קרב אל המזבח ועשה וגו'**, משמעות הדברים יגידו כי למזבח יקרב ולא לפניו מן המזבח, ואמרו מאורי עולם שהם רבותינו ז"ל (חולין פא,א) כי לאו הבא מכלל עשה עשה, ומעתה הרי קדם לו על הכניסה עשה, לזה הוסיף כאן לאו על הדבר ואמר **וְאֶל-יָבָא:** **בְּכָל-עֵת**, אבל יש עת שיבא בה, והוא מה שאמר אחר כך (3,10) **בְּנֵזֶת יָבָא וגו'** אחת בשנה, וטעם שהקדים **וְאֶל-יָבָא בְּכָל-עֵת** קודם מצות ביאתו אחת בשנה, לומר אם לא יבא בכל עת, אז יזכה לבא בעת ההיא אשר אנכי מצוך, **ואם יבא בעת אחר לא יבא בכל עת אפילו בעת הרשינו**, ודקדק לומר **בְּכָל-עֵת**, דרשו רבותינו ז"ל (בתו"כ) שבא לאסור אפילו ביום הכיפורים עצמו לא יכנס אלא לדברים הרשומים בכתב אמת, להקטיר ולהזות:

ולדרך זה הרווחנו דקדוק נכון אחר בתוספת וא"ו של **וְאֶל-יָבָא**, לומר מלבד אזהרת ימות השנה עוד מוסיף לומר שאפילו ביום כיפורים עצמו לא יבא, ואזהרת שאר ימים דרשוהו ז"ל (שם) מהפסוק עצמו שאמר **אֶל-הַקֹּדֶשׁ** ולא הספיק לומר **מִבַּיִת לַפָּרֹכֶת**, ומובן המקום אשר יצוה עליו, ואל יקשה בעיניך הקדמת הוא"ו, כי כן דרך הכתוב, ובמקומות אחרים הארכתי בהוכחת הדברים:

וְאֶל-יָבָא בְּכָל-עֵת אֶל-הַקֹּדֶשׁ מִבַּיִת לַפָּרֹכֶת – מהפך פשטא זקא-קטן טפחא אתנה שתי דרשות ע"פ תו"כ (ח) **וְאֶל-יָבָא בְּכָל-עֵת**. זה יום הכיפורים. **אֶל-הַקֹּדֶשׁ** לרבות שאר ימות השנה. (א) שלא יבוא כ"ג אל קה"ק בכל ימות השנה (לפי בבלי מנחות לצורך עבודה וברך כניסה עם הפנים מערבה) (ב) ע"פ **אור חיים וְאֶל-יָבָא בְּכָל-עֵת**, אז יזכה לבא בעת ההיא אשר אנכי מצוך, **ואם יבא בעת אחר לא יבא בכל עת אפילו בעת הרשינו**, ודקדק לומר **בְּכָל-עֵת**, דרשו רבותינו ז"ל (בתו"כ) שבא לאסור אפילו ביום הכיפורים עצמו לא יכנס אלא לדברים הרשומים בכתב אמת, להקטיר ולהזות:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות הששירות, אחת: סלוק = סוף-ססוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושעים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סודו שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: זקא-קטן ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

ספרא – תורת כהנים פרשה א

(י) מבית לפרכת להזהיר על כל הבית (היכל – קדש). יכול על כל הבית במיתה תלמוד לומר **אל-פני הכפרת אשר על-הארץ ולא ימות.** הא כיצד **אל-פני הכפרת** במיתה. ושאר כל הבית באזהרה:

מבית לפרכת – הכתוב הוא סמיכות, אבל אם טעם טפחא במלת **מבית** הוא רק בתפקיד מפקיד הקריאה אינה סמיכות. לכן אפשר כי טעם טפחא הוא בתפקיד של רבוי ובתפקיד שינוי משמעות, כדרשת תו"כ **(י) מבית לפרכת** להזהיר על כל הבית. שינה משמעות **(י) מבית לפרכת** שפשוטו קדש הקדשים וריבה אזהרה לביאה לכל הבית ביום הכפורים, שלא תהא ריקנית.

לפרכת – אתנה, מגביל ביאה ריקנית וכתוצאה מכך את המיתה, למעבר לפרכת אשר **אל-פני הכפרת אשר על-הארץ**, ולא פרוכת אחרת, (א) כגון בכניסה למשכן, (ב) **משנה מסכת יומא פ"ה, מ"א** הוציאו לו את הכף ואת המחטה וחפן מלא חפניו ונתן לתוך הכף הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו וכך היתה מדתה נטל את המחטה בימינו ואת הכף בשמאלו היה מהלך בהיכל עד שמגיע לבין שתי הפרוכת המבדילות בין הקדש ובין קדש הקדשים וביניהן אמה ר' יוסי אומר לא היתה שם אלא פרוכת אחת בלבד שנאמר (שמות כ"ו) והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים החיצונה היתה פרופה מן הדרום והפנימית מן הצפון וגו'

בבלי מנחות כז, וטהורים שנכנסו לפניו ממחיצתן להיכל כולו - בארבעים, מבית לפרכת אל פני הכפרת - במיתה; רבי יהודה אומר: כל היכל כולו ומבית לפרכת - בארבעים, ואל פני הכפרת - במיתה. במאי קא מיפלגי? בהאי קרא: **(י"א אח"מ טז, ב)** **וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן אַחִיךָ וְאֵל-יָבָא בְּכָל-עַתְּ אֶל-הַקֹּדֶשׁ מִבַּיִת לַפָּרֶכֶת אֶל-פְּנֵי הַכֹּפֶרֶת אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ וְלֹא יָמוּת רַבֵּן סַבְרִי: אֵל הַקֹּדֶשׁ בְּלֹא יָבֵא, מִבַּיִת לַפָּרֶכֶת וְאֵל פְּנֵי הַכֹּפֶרֶת בְּלֹא יָמוּת;**
(אם יש שתי פרוכות יובן) ור' יהודה סבר: אל הקודש ומבית לפרכת (הקרובה לקדש) בלא יבא (אזהרה לבא בין שתי הפרוכות), ואל פני הכפרת (העובר מעבר לפרוכת הקרובה לארון העדות) בלא ימות.

ויקרא אחרי מות טז, ד: **כְּתַנְתָּ בְּדִ קְדָשׁ יִלְבָּשׁ וּמְכַנְסֵי בִדָּ יִהְיוּ עַל-בְּשָׂרוֹ וּבְאֵבָנָט בְּדָ יַחְזֹר וּבְמִצְנַפְתָּ בְּדָ יִצְנַף בְּגָדֵי-קְדָשׁ הֵם וְרַתֵּץ בְּמִים אֶת-בְּשָׂרוֹ וְיִלְבָּשׁ:**

ראה תבנית טעמים מקבילה **(ויקרא צו ג, א)** **וְיִלְבָּשׁ הַפָּחַן מְדִי בִדָּ וּמְכַנְסֵי בִדָּ יִלְבָּשׁ עַל-בְּשָׂרוֹ וְהָרִים אֶת-הַדָּשָׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת-הָעֵלֶה עַל-הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ:**

ספרא י קָדֶשׁ יִלְבָּשׁ שיהיו משל קדש. אין לי אלא אלו בלבד מנין לרבות שאר בגדי כהונה גדולה ובגדי אחיו הכהנים ת"ל **בְּגָדֵי-קְדָשׁ בְּנֵי אֵב** לכל הבגדים שיהיו משל קדש.

המלבי"ם התורה והמצוה יג – בְּגָדֵי-קְדָשׁ הֵם. הוא מוסב למטה שיען שהם **בְּגָדֵי-קְדָשׁ** לכן ירחץ בשרו בעת לבישתו. וכן היה דעת בעל הטעמים ששם האתנה על מלת **יִצְנַף**.

אמנם כבר כללתי **(במר' תוריע' ס' ג)** שכל מקום שאמר נתינת טעם על הדין יבא הטעם מאוחר, (כגון) "ולא יתן עליו לבונה כי חטאת הוא" "פתות אותה פתים מנחה היא" "וטהרו הכהן מספחת היא" וכדומה.

וכל מקום שהקדים הטעם אל הדין נדרש תמיד, וע"כ דרשו שמה שלא אמר ורחץ במים את בשרו בגדי קדש הם. כי בצד אחד מה שכתוב **בְּגָדֵי-קְדָשׁ** נמשך גם **למעלה (אלפניו)**, שבא ללמד שיעשו משל קדש. באשר לא אמר, רק כתנת בד קדש, הוסיף שכל הבגדים בין כ"ג (כהן גדול) בין של כ"ה (כהן הדיוט) יהיו משל קדש.

יִצְנַף - אתנה **בְּגָדֵי-קְדָשׁ הֵם** – (אתנה) מונח זקא-קטן, והוא תאור/טעם ואחריו הלכה, תבנית אפשרית ללימוד אלפניו ולאחריו.

הגמרא יומא ל"ב א' וב' מבררת מקור חמש טבילות ועשר קידושי ידיים ורגליים של כהן גדול ביוה"כ. לפני הפסוקים **ויקרא אחרי מות ט"ז ד' וויקרא אחרי מות ט"ז כ"ד** בהן מוזכר **"ורחץ"**.

אופן לימוד א' **לשיטת רבי** הוא שפסוק ד' הוא המקור לטבילות ולקידושין.

אופן לימוד ב' **לשיטת תנא דבי רבי ישמעאל** הוא **שפסוק ד'** לטבילות קודם לבישת בגדי לבן ופסוק כ"ד לטבילות קודם לבישת בגדי זהב.

אחרי הדיון בפסוק כ"ד הגמרא אומרת ואם כל הטבילות נלמדות מ**פסוק ד'** אז הקרא כ"ד פנוי ללימוד קידושי ידיים ורגליים. בנוסף נלמד מ**פסוקים כ"ג וכ"ד** ביחד שצריך קידוש קודם פשיטת הבגדים לטבילה וקידוש אחרי לבישת הבגדים האחרים.

כְּתַנְתָּ בְּדִ קְדָשׁ - כעין כלל מלמד, לטבילות ואולי גם לבגדי כהנים שהם משל קודש.

(א) יִלְבָּשׁ - רביע, מרמז למספר הטבילות בקודש. אחרי טבילה ראשונה בחול (הנלמדת מטבילה בכל יום, שרבנן הוסיפוה ליוה"כ) תהינה עוד ארבע טבילות בקדש, ואחרי כל טבילה **כְּתַנְתָּ בְּדִ קְדָשׁ יִלְבָּשׁ**, ראשונה, בין לבגדי לבן בין לבגדי זהב;

(ב) אולי רבי מרבה מזרקא מונח סגול גם לגבי בגדים, גם לטבילות וקידושין.

(אם כן זה דומה ללימוד שלו מול רבי ישמעאל בהקמת והפרת נדרי בת ואשה)

עכשיו נסביר אליבא דרבי סוף פסוק ד' **וְרַתֵּץ בְּמִים אֶת-בְּשָׂרוֹ וְיִלְבָּשׁ:**

ורחץ...את-בשרו – מרכא טפחא, יוצר קבוצה לרחצה, חברי הקבוצה: **בשרו** – כל גופו, **את-בשרו** - מרבה על בשרו עוד משהו ולענ"ד אליבא רבי אלו ידים ורגליים, והגמרא מרבה שערותיו

וְרַתֵּץ בְּמִים אֶת-בְּשָׂרוֹ – מרכא תביר טפחא, קבוצת פרטים שלא על כל אחד חלה אותה הלכה. **את-בְּשָׂרוֹ** כולל שערותיו וידיו ורגליו. זה יסביר את שאלת הגמרא מדוע לא אמר תיבת טבל ותירוצה כי רוצה ללמוד שני עניינים:

(א) רחצה בטבילה לכל הגוף **(ב)** רחצה באופן של קידוש ידיים ורגליים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות הששירות: אהבה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא ספקא – יתור
לרבות, מכל מקום; דרגא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה שוה לפיטח; מרכא תביר ספקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסוק – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
(קרא – סדר קרימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קרא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

חבנית **אזלא (גרש"ם או אזלא-גרש)** – יצא מן הכלל **(דרגא) תביר** – לידון בדבר אחר שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר.

1.4 ויקרא אחרי מות טז,א (התשע"ד)
ויקרא אחרי מות טז,ו: וְהִקְרִיב אֶת־פֶּרֶךְ הַחֲטָאתָ אֲשֶׁר-לָוּ וְכִפֶּר בְּעֶדְוֹ וּבְעֶדְוֹ בֵיתוֹ:
בבלי יומא ב,א משנה. שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרשישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין, ומתקנין לו כהן אחר תחתיו,
שמה יארע בו פסול. רבי יהודה אומר: אף אשה אחרת מתקנין לו, שמה תמות אשתו. שנאמר **(וי' אח"מ טז,ו) וְכִפֶּר בְּעֶדְוֹ וּבְעֶדְוֹ בֵיתוֹ:**
בבלי יומא יג,א ... רבי יהודה אומר אף אשה אחרת מתקנין לו. ורבנן נמי, הא חיישי לשמא!
... אם כן הוה ליה שני בתים, ורחמנא אמר **(וי' אח"מ טז,ו) וְכִפֶּר בְּעֶדְוֹ וּבְעֶדְוֹ בֵיתוֹ:** ולא בעד שני בתים!

ספרא אחרי מות פרשה ב ... וכפר בעדו ובעד ביתו, זה וידוי דברים, יכול כפרה בדמים הריני דן נאמר כפרה בפר ונאמר כפרה
בשעיר, מה כפרה האמורה בשעיר וידוי דברים חוץ מדמים, אף כפרה האמורה בפר וידוי דברים חוץ מדמים.

בבלי יומא לו,ב תנו רבנן: **וכפר** - בכפרת דברים הכתוב מדבר. אתה אומר בכפרת דברים, או אינו אלא כפרת דמים? הרי אני דן:
נאמרה כאן כפרה, ונאמרה להלן כפרה. מה כפרה האמורה בשעיר - דברים, אף כפרה האמורה בפר - דברים. ואם נפשך לומר, הרי
הוא אומר: **(וי' אח"מ טז,ו) וְהִקְרִיב אֶת־פֶּרֶךְ הַחֲטָאתָ אֲשֶׁר-לָוּ וְכִפֶּר בְּעֶדְוֹ וּבְעֶדְוֹ בֵיתוֹ:** - ועדיין לא נשחט הפר. מאי ואם
נפשך לומר? - וכי תימא: נילף משעיר הנעשה בפנים שכפרתו בדמים - הרי הוא אומר וכפר, ועדיין לא נשחט הפר.
וְכִפֶּר בְּעֶדְוֹ - מרכא ספקא, יתור לרבות כפרת דברים קודם לכפרת הדמים של פר כהן גדול
וּבְעֶדְוֹ בֵיתוֹ - מרכא סלוק, הסלוק מגביל וזה ע"פ רבנן וגם ע"פ רבי יהודה לומר שבכל עת יש לו אשה יחידה,
ובנוסף ע"פ רבי יהודה **וּבְעֶדְוֹ** - מרכא, ירמז לרבות אשה אחרת בהמתנה, שאם אשת כ"ג תמות במהלך עבודת יום הכפורים, אשת כ"ג
גורשה רגע לפני מיתתה והאשה שבהמתנה נישאה לו.

ויקרא אחרי-מות טז,ח: וְנָתַן אֶת־רֶגְלָיו עַל-שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים נְזֻלֹת **גוֹרֵל אֶחָד לַה' וְגוֹרֵל אֶחָד לְעֹזָאֵל:**
ירושלמי יומא פ"ג ה"א (כא,א) ד"ה **לַה'** לרבות שעיר המשתלח שיהא פסול משום מחוסר זמן
קה"ע - כגון ששחט אמו היום לחולה או שאינו בן שמונת ימים דבעינן שיהיה ראוי לה'
פני משה - לַה'. כתיב ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה', לרבות לשעיר המשתלח שיהא פסול משום מחוסר זמן שאע"פ
שאינו קרב לה' **מ"מ ראוי לה' בעינן**.
ואתיא כהאי אמר רבי יוחנן וכו'. דלדידיה איצטריך האי קרא לרבות לשעיר המשתלח דס"ל דאף בפה קובע וה"א דיכול לקבוע
למחוסר זמן שיהא לשעיר המשתלח קמ"ל (טט) - בא להשמיענו שכשם שאינו ראוי לה' כך אינו ראוי להיות שעיר המשתלח)
גוֹרֵל אֶחָד לַה' - מהפך פשטא זקא-קטן, שתי דרשות (א) מרבה מכאן לשעיר המשתלח שיהא כמו קרבן הראוי לה' (ב) (בעזרת הרב
א"מ פרל) מוציא מפשוטו של מקרא כי אם ישפך דם השעיר לה', למאן דאמר שיביאו שני שעירים אחרים, יקבע בגורל נוסף, השעיר לה'
שעם דמו יתקדמו בעבודה.

ויקרא אחרי טז,יב: וְלָקַח מֵלֶא-הַמִּחֶתֶה גֹחַל-אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי ה' וּמִלֶּא חֲפָזֵי קִטְרֹת סָמִים דָּקָה
וְהִבִּיא מִבֵּית לִפְרֹכֶת:
ולקח מלא-המחתה - מונח תלישא-גדולה, גחלי-אש - גרשיים, מעל המזבח - מהפך פשטא, מלפני ה' - מונח ז"ק
ע"פ ת"כ ותורה שבעל פה (תורה שלמה לרב כשר זצ"ל) -
וְלָקַח מֵלֶא-הַמִּחֶתֶה - כעין שני עניני תלישא-גדולה, שיעור חציצה ומחיצה, כאן מספר מערכות האש על המזבח ביוה"כ, שיעור
הגחלים שהיה כ"ג חותה ביוה"כ
* א' בכל יום היה חותה בשל כסף ומערה לתוך של זהב והיום חותה בשל זהב ובה היה מכניס
* ב' בכל יום היה חוצה בשל ארבעת קבים ומערה בתוך שלשת קבים, היום חותה בשל שלשת קבים ובה היה מכניס
* ג' רבי יוסי אומר בכל יום היה חותה בשל סאה ומערה לתוך של שלשת קבים, והיום חותה בשל ג' קבין והיה מכניס בשל ג'
קבין
* **טט** - תלישא-גדולה מורכבת על גרשיים והגרשיים גורמים שנויים אחדים בהכנת גחלי האש להקרבת הקטרת של לפני ולפנים
ביום הכפורים בשונה מקטורת מזבח הזהב שחרית וערבית. ע"פ הברייתא אביי היה מסדר וגו' מערכה גדולה קודמת למערכה
שניה של קטורת, מערכה שניה של קטרת קודמת לסידור שני גזרי עצים וגו' ... היינו מערכה של קטורת היא העבודה
הראשונה לקראת הקרבת הקטרת במזבח הפנימי. ע"פ הירושלמי יומא פ"ד ופירוש הפני משה כי ביום הכפורים יוצא מן הכלל
מכניס עוד מערכה בשביל קטורת של לפני ולפנים ואין עוד שימוש במערכה הזאת,

גֹחַל-אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ - גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא מן הכלל לידון כענינו, יצא להקל ולא להחמיר
תורה שבע"פ [קטן] בכל יום (במזבח החיצון - קה"ע) ארבע מערכות (של עצים שמבערים עליהם האש) והיום חמש דברי ר"מ, רבי
יוסי אומר בכל יום שלש והיום ארבע, רבי יהודה אומר בכל יום שתיים והיום שלש. גמ': מנין למערכת יום הכפורים (שמוסיפין
מערכה לקטורת של יוה"כ) רבי ירמיה בשם ר' פדת: גחלי, (טט) - היה מספיק מלה זאת) מה ת"ל אש, שהיא בטילה ע"ג גחליה (שהיהו
הגחלים מרובין משלהבת). ואלו במערכה גדולה או בשאר מערכות היה אש הרבה).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצית השערות; אתנה = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נגיש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

עוונותיכם, כדרך שאני נוהג בשאר העמים; לכך נאמר: **אָנִי הוֹ אֱלֹהֵיכֶם (ראה שם)**. טט – סלוק, מגביל את אלהותי עליכם כפ' רכ"פ כל אלהותי עליכם תלויה בשמירת קדושתכם.

ראב"ע (ל) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת-מִשְׁמַרְתִּי - זאת המשמרת, והיא: **לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת**. וטעם **אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לְפָנֶיכֶם** - שלא יאמר אדם: הואיל ועשו כן הקדמונים, אעשה כן גם אני (ע"פ דב' יב, ל). וטעם **אָנִי הוֹ אֱלֹהֵיכֶם** - דבק עם **מִשְׁמַרְתִּי**. שלא ישאל חסר לב: למה זאת המשמרת? כי אם **אָנִי הוֹ אֱלֹהֵיכֶם** - עשו כל אשר אצוה אתכם! טט – אפשר כי הקשר ש-**ראב"ע** קושר בין סיפא של הפסוק לרישא מתבצע ע"י טעם טפחא בתפקיד התפשטות האפיון הנוצר ממנו והכתוב אחריו אל הכתוב לפניו, לומר כפ'רכ"פ אם ישראל אינם מטמאים עצמם **מִחֻקֹּת הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לְפָנֶיכֶם** ה' הוא א-לקינו ואנחנו עמו הבלעדי.

טט – **בְּהֶם** – אתנה, מגביל הניתוק מה' והכליה דווקא להיטמאות **מִחֻקֹּת הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לְפָנֶיכֶם**, כי כפ' **רמב"ן** ב-(יח, כט) ע"פ (בבלי סנה' קו, א) אלהיהם של אלו שונא זימה הוא, ויש לענין סוד גדול בסוד היצירה. ואם לא שומרים אזי איננו עוד בני טהורים של אברהם יצחק ויעקב שלהם ניתנה הבטחת ה' להיות עם זרעם הטהור, אבל עבירות אחרות לא גורמות לניתוק כזה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות הששירות: אהבה, סלוק – סוף פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – שני משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפחא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב אחד נדרש; פסוק ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרשי"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.5 ויקרא אחרי מות טז,א (התשעה"ה)

ויקרא אחרי-מות טז,א:

וְלָקַח אֶת־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים וְהֶעֱמִיד אֹתָם לִפְנֵי ה' פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

וְלָקַח אֶת־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים – טפחא מונח אתנח, כתבנית טעמי (בר א,א) **בְּרֵאשִׁית בְּרֵא אֱלֹהִים**, רמז לדרשות אחדות הקשורות בתשובה ויום הכפורים שהקב"ה הכינם קודם לבריאת העולם כפי שמואב ב-**ספר הרוקח הלכות תשובה סימן א הלכות תשובה**. תשובה קדמה לעולם כדמייתי לה נבדריים בפ' אין ביד המודר (דף לט) תניא שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם אלו הן התורה והתשובה וג"ע וגייהנם וכסא הכבוד בית המקדש ושמו של משיח וכן בבר' ובתרגום סוראי התורה קדמה ואחריו כסא הכבוד ג"ע מימינו וגייהנם משמאלו והתשובה ממוצעת בין ג"ע לגייהנם זכה נכנס בגן לא זכה נכנס ונידון בגייהנם בכרכות בשלהי אין עומדין (דף לד) אמר ר' אבהו מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורין אין עומדין שנא' שלום שלום לרחוק ולקרוב לרחוק ברישא והדר לקרוב (כאן ספר הרוקח מחבר תשובה עם יו"ה"כ) ואמרינן בפ' ב' דיומא (דף פו) שאל ר' מתיא בן חרש את ר' אלעזר בן עזריה ברומי שמעת ארבעה חלוקי כפרה שהיה ר' ישמעאל דורש א"ל שלשה הם ותשובה עם כל אחד ואחד עבר אדם על מצות עשה ועשה תשובה מוחלין לו מיד שנא' שובו בני ישראל ארפא משוכותיכם עבר אדם על מצות לא תעשה ועשה תשובה התשובה תולה ויו"ה"כ מכפר שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם עבר אדם על חייבי כריתות ועל חייבי מיתות כ"ד ועשה תשובה התשובה ויו"ה"כ תולין וייסורין ממרין שנא' ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם וגו'

בבלי שבועות יג,ב ... אמר רב יהודה, הכי קאמר: אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן מושח מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות, (אבל לא בענין טומאת מקדש וקדשיו) ... דברי ר' יהודה.

ולרבי שמעון הא ודאי הושוו, מאי הושוו? דבני כפרה ניהו, מיהו כל חד וחד מכפר בדנפשיה. מאי טעמיה דרבי שמעון? דכתיב: **וְלָקַח אֶת־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים**. איתקש שעיר המשתלח לשעיר הנעשה בפנים, מה שעיר הנעשה בפנים אינו מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו, דכתיב ביה: אשר לעם, אף שעיר המשתלח אינו מכפר על הכהנים בשאר עבירות. ורבי יהודה? אמר לך: להכי איתקוש, שיהיו שוים במראה ובקומה ובדמים הוא דאתא.

בפסוקים שלפני כן לימדה התורה על כפרת הכהנים בפר החטאת של הכהן הגדול שלפי דברי ר' יהודה זה על טומאת מקדש וקדשיו. איך מתכפרים על שאר העבירות? **וְלָקַח** – טפחא בראש פסוק ללא מרכא לפני בתפקיד התפשטות האפיון – המצוה בכתוב זה אלפניה. לר' יהודה שעיר המשתלח שכאן מכפר על כלל ישראל ובהם הכהנים בשאר עבירות.

אֶת־שְׁנֵי – מקף כרב-מצב (א) לכתחילה שוים וזהו גם רומז כעין לשון יחיד במלת **הַשְּׂעִירִים** (ללא אות יו"ד בין רי"ש למ"ם) (ב) אם לא מצא לא מעכב גם שונים. דומה לשני הצפורים בטהרת מצורע. **שְׁנֵי** – מונח לפני אתנח בתפקיד רבוי תכונות לשוויון שיהיו שוים במראה ובקומה ובדמים .

ויקרא אחרי-מות טז,ח: ונתן אהרן על-שני השעירים גרלות ונקח אהרן לה' ונקח אהרן לעזאזל:

בבלי יומא לז,א וקלפי היתה שם ובה שני גורלות. תנו רבנן: **וְנָתַן אֶהְרֹן עַל־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גְּרָלוֹת** - [גְּרָלוֹת] של כל דבר (מחומר כל שהוא). יכול יתן שנים (כגון: שני פתקין, שני אבני גורל) על זה ושנים על זה - תלמוד לומר **וְנָתַן אֶהְרֹן לַה' וְנָתַן אֶהְרֹן לְעִזָּאזֵל**, אין כאן לשם אלא גורל אחד ואין כאן לעזאזל אלא אחד. יכול יתן של שם ושל עזאזל על זה, ושל שם ושל עזאזל על זה - תלמוד לומר **וְנָתַן אֶהְרֹן לַה' וְנָתַן אֶהְרֹן לְעִזָּאזֵל**, אין כאן לה' אלא אחד, ואין כאן לעזאזל אלא אחד. אם כן מה תלמוד לומר **גְּרָלוֹת**? שיהיו שוין, שלא יעשה אחד של זהב ואחד של כסף, אחד גדול ואחד קטן. גורלות של כל דבר, פשיטא! - לא צריכא לכדתניא לפי שמצינו בציץ שהשם כתוב עליו והוא של זהב, יכול אף זה (הגורל ביה"כ, רש"י: שהשם כתוב עליו) כן - תלמוד לומר **וְנָתַן אֶהְרֹן לַה' וְנָתַן אֶהְרֹן לְעִזָּאזֵל**, ריבה של זית, ריבה של אגוז, ריבה של אשכרוע (רשי: ברוש).

וְנָתַן אֶהְרֹן עַל־שְׂעִירִים – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא בעלי הלכה שיהי בתכונה אחת.

אֶהְרֹן עַל־שְׂעִירִים – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא שעל חלקם לא חלה ההלכה בתכונה אחרת. ???

עַל־שְׂעִירִים – מרכא טפחא, יתור לרבות הגרלות נוספות אם יהיה צורך בהם בגלל שאחד השעירים ימות לפני שנעשו כל המצוות בשניהם

וְנָתַן אֶהְרֹן עַל־שְׂעִירִים – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא בעלי הלכה שיהי בתכונה אחת. אם יצטרך לעשות הגרלות אחדות או ההגרלות לבחירת השעיר המשלים צריכות להיות תמיד באופן שיהי להגרלה הראשונה. אפשר כפי' **בית הבחירה למאירי** כי גורלות אלו שהן בקלפי להגריל בהם על השעירים איזה לשם ואיזה לעזאזל צריך שיהיו שניהם שוים ולא יהא אחד של מין אחד ואחד של מין אחר או אחד גס ואחד דק וכל שהן שוים אין קפדים בהם אם של זהב אם של שאר מיני מתכות אם של עצים ואבנים ... גורלות כתי' רבה להכשיר בכל הגורלות כל שהם שוים

אֶהְרֹן עַל־שְׂעִירִים – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא שעל חלקם לא חלה ההלכה בתכונה אחרת. אחרי ההגרלה ממעט את השעיר שלא צריך להשלים לשעיר שנותר מהזוג הקודם.

עַל־שְׂעִירִים – מקף כרב-מצב של פעולת הנתינה (א) אחד על שעיר אחד ואחריו אחד על השעיר האחר (ב) ביחד. (ג) נתינת שתי גורלות על כל שעיר (ד) נתינת של שם ושל עזאזל על זה, ושל שם ושל עזאזל על זה. (ה) נתינת אחד בלבד על כל שעיר מכל אלה רק מצב (ה) הוא המצווה וגם מצב (ב) שהנתינה תהיה של גורל אחד על כל שעיר והיחד. ומסביר **בית הבחירה למאירי** ... אלא שיהיו שנים של שם דבוקים זה בזה שלא יזדמן של שם ושל עזאזל בבת אחת ומתוך שהם דבוקים זה בזה ושהם שם אחד הוא קורא להם אחד והם שנים והוא שאמר תלמוד לומר **אֶהְרֹן לַה' וְנָתַן אֶהְרֹן לְעִזָּאזֵל** אלא **אֶהְרֹן** ותכלית הכוונה בה הוא שלא להיות ל' אלא אחד רומז אל אמונת הייחוד ולהוציא מלב האומרים גורלות על כל אחד ובדבקות שני הגורלות להיותן כאחד לרמוז על אמונה ישנה היו הצדוקים נכשלים בה הרבה כמו שרמזנו למעלה:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות השערות: אהבה, סלוק – סוף פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא – מרכא = מאריך; רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות, רבוי ממשותף; מרכא ספקא – יתור
לרבות, מכל מקום; דוגא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר ספקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זוקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית:
(קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ע מידות דר" ישמעאל; תלישא-קטנה – תראט – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

ע"פ **חידושי הריטב"א** – מ- **נתקן** ... **נְרָלוֹת** היה משמע שלאחר שיגדיל ויתברר מי לשם ומי לעזאזל, יתן שני הגורלות על כל שיעיר. אין לעשות זאת.

גורל אַחַר לַה' – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שתי דרשות: (א) אולי יתן שני פתקי גורל או אבני גורל על כל שיעיר? והמענה אין כאן לשם אלא גורל אחד ואין כאן לעזאזל אלא אחד] (רש"י: אין כתיב שם אלא על אחד מהם, ואין כתיב עזאזל אלא על אחד מהם), (ב) יכול יתן של שם ושל עזאזל על זה, ושל שם ושל עזאזל על זה (רש"י: לקיים **נתקן** ... **נְרָלוֹת** שנים על כל אחד משניהם, ואיזה שירצה יעשה לשם). – תלמוד לומר **גורל אַחַר לַה'** – אין כאן לַה' אלא אחד, ואין כאן לעזאזל אלא אחד]. (רש"י: ממשמע שנאמר גורל לַה' יודע אני שהוא אחד וכי כתיב **אַחַר** – לדרשה כתיבה). טט – ע"פ פרש"י (בבלי יומא מב), על (וי' אח"מ טז, ט) הגורל קובע ולא קריאת שם ע"כ, כהן, וע"פ התוספות כאן ההגדרה מעכבת, הנחת הגורל על השעירים לא מעכבת. כמו כן לא יביא פתק או אבן נוספת להניח על כל שיעיר אחר ההגדרה, שמה ניטל גורל אחד, או יועבר לשני ואז יתעלם מהם מי הגורל למה.

ירושלמי יומא פ"ג,ה"א (וילנה כא,א) ד"ה לַה' לרבות שיעיר המשתלח שיהא פסול משום מחוסר זמן **קה"ע** – כגון ששחט אמו היום לחולה או שאינו בן שמונת ימים דבעינן שיהיה ראוי לַה' **פני משה** – לַה'. כתיב (וי' אמר כב,ב) **ומיום השמיני והלילה הרביעי לקרבן אשה לה'**; לרבות לשעיר המשתלח שיהא פסול משום מחוסר זמן שאע"פ שאינו קרב לַה' מ"מ ראוי לַה' בעיניו. ואתיא כהאי אמר רבי יוחנן וכו'. דלדידיה איצטריך האי קרא לרבות לשעיר המשתלח דס"ל דאף בפה קובע וה"א דיכול לקבוע למחוסר זמן שיהא לשעיר המשתלח קמ"ל (טט – בא להשמיענו שכשם שאינו ראוי לַה' כך אינו ראוי להיות שיעיר המשתלח) **גורל אַחַר לַה'** – מהפך פשטא זקף-קטן, שתי דרשות (א) מרבה מכאן לשעיר המשתלח שיהא כמו קרבן הראוי לַה' (ב) בעזרת הרב א"מ פרל) מוציא מפשטו של מקרא כי אם ישפך דם השעיר לַה', למאן דאמר שביבאו שני שעירים אחרים, יקבע בגורל נוסף מי משניהם יהיה השעיר לַה' שיצטרף לשעיר לעזאזל מהגורל הראשון, ועם דמו יתקדמו בעבודה. **לעזאזל** – כפ' **רש"י** הוא הר עז וקשה, צוק גבוה, שנאמר (פסוק כב) **אַרְצֵי גְזֵרָה**, חתוכה: ופי' **אשל אברהם** – צוק חתוך בזקיפה ולא במשופע, ואפשר כי הגבלה זאת נלמדת מטעם סלוק כמגביל לגזור וזקוף ולא משופע.

ויקרא אחרי מות טז,ט: והקריב אַחֲרָיִךְ אֶת-הַשְּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לַה' וְעָשָׂהוּ חֲטָאת: הסבר ע"פ **ירושלמי יומא פ"ו,ה"א (וילנה לב,ב)**

אַת-הַשְּׂעִיר – זקף קטן, מרבה, כפי שנראה מן ההמשך שעשויים להיות עוד שעירים לשם המחליפים קודמיהם בגלל פסול שארע בהם.

אַשֶׁר – קדמא, מלמד על ענין קדימה לשעירים מן הגורל הראשון לקרבן חטאת ולשילוח לעזאזל. במקרה ואחד מהן מת קודם שנעשתה מצוותו של השני, כגון מת של לעזאזל לפני שנשחט החטאת לַה'. יביאו זוג אחר ויעשו הגרלה ויצרפו את שעלה עליו הגורל לעזאזל לשעיר שהוא לחטאת לַה' מהזוג הראשון.

עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל – קדמא מרכא תביר טפחא. כעין כלל הצריך לפרט והפרט – **לַה'** – אתנה מגביל שאם השעיר השני שבוורל נתברר לשלוח לעזאזל, צריך מלכתחילה להיות ראוי לַה' (ללא מום, לא מחוסר זמן היינו בן שבעה ימים לפחות, שאמו לא נשחטה באותו יום"כ להאכיל חולה) **עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל** – מחלק, שאם מת אחד מזוג ראשון יקה ע"פ גורל את החסר מזוג שני ואם בזוג שני מת מי שהיה אמור להצטרף לנותר מזוג ראשון ידחה הראשון ויעשה הגרלה בזוג שלישי ויצרפו מזוג שלישי לעומד מזוג שני במקום הראשון שנדחה.

עָלָיו הַגּוֹרֵל – תביר טפחא, קבוצת גורלות, שאם צריך חוזר ומגריל כגון שמת בן זוגו, או נשפך דמו של השחוט קודם הזאתו בכל שלב.

וְעָשָׂהוּ חֲטָאת, מלת **וְעָשָׂהוּ** יתירה למלת **חֲטָאת**, ולכן עומדת לדרשה, **חֲטָאת** – סלוק, מגביל ללמד כי השעיר שהוגרל לחטאת קבעו על תנאי עד שחיתתו ועל תנאי שלהגרלה אחת נוספת, בהגרלה שלישית כבר ידחה. משמע: כקה"ע-ועשהו למה לי אלא לקרוע בראשון. קבעו בתליה שלא ידחה. כלומר ואפילו הוא תלוי ועומד כגון שמת השני (בזוג הראשון) אפילו הכי אינו נדחה.

וְעָשָׂהוּ – הטפחא אחרי אתנה וללא מרכא עשויה להיות בתפקיד התפשטות אפיון ממנה אלפניה. בא ללמד על לפניו אם תהיינה הגרלות נוספות חטאת מן הזוג הראשון, עומדת כעונן על תנאי שאם ימות המשתלח עד שלא תיקרב, יביאו לַה' בן זוג מהזוג השני. **פני משה** – איזה מהן קרב תחילה-תנתין דקתני ואם של עזאזל (מהזוג השני) מת וכו' וא"כ יש כאן שנים של שם, איזה מהן שקרב תחילה, כלומר שמצוה בתחילה להקריבו.

רב אמר שני שמן זוג ראשון יקרב שס"ל בעלי חיים אינן נדחין, שאף שאירע לו שעת פסול כשמת חבירו, יכול הוא להיות עוד נראה (יחזור להיות ראוי) כשיזדווג לו אחר וגו'

כתיב בראשון החל דרב אמר קרא הכי משמע **והקריב אַחֲרָיִךְ** ... והדר כתיב ועשהו חטאת והרי כבר אחר **והקריב** ... **וְעָשָׂהוּ חֲטָאת** אלא ללמד זה שעלה עליו הגורל ב(זוג) הראשון **וְעָשָׂהוּ חֲטָאת**. אמר רבי זעירא טעמא דרבי יוחנן **וְעָשָׂהוּ חֲטָאת** קבעו בתליה שלא ידחה. כלומר רבי לא קאמר לא כדק אמרת דר' יוחנן דרוש **וְעָשָׂהוּ חֲטָאת** בראשון סתם (רבי מסביר) דעת רבי יוחנן שהראשון מהזוג הראשון יהיה חטאת אינה מוחלטת אלא יש בה תנאי.

(כי יכול להיות מצב כגון) דאם כן אפילו מת המשתלח לאחר שנשחט שלשם, יקה הוא? (??-הינו החטאת שנשחטה כבר) דגזירת הכתוב הוא שמצוה בראשון ואנן קיימא לן דלכולי עלמא שחוטין נדחין וישפך הדם, יצריך להביא זוג אחר ויגריל עליהם. אלא דהכי נדרוש **וְעָשָׂהוּ חֲטָאת** -קבעו לראשון בתליה (על תנאי) שאם ימות חבירו שלא ידחה הוא כשיזדווג לו אחר להשתלח והוא יקרב... אלא רבי בא וכו' וקאמר בשם רבי יוחנן דבכהאי גוונא אמרינן ראשון כבר נדחה כל שכן, כלומר משום שכבר נדחה שתי פעמים אם כן כמו מכל שכן הוא שדינו שידחה.

רדב"ז – פירש רבי יוחנן סבירא ליה דלאחר הגורל לא נתקדש לחטאת עד שיקבע בפה (כמו רש"י בחומש-קורא לו שם ואומר לה' חטאת)...ומוסיף עוד שלא נעשה חטאת עד שעת עשיה, דאפילו נתקדש בפה מכל מקום אינו חטאת לענין דחיה עד שעת עשיה כמו דמסיך קבעו בתליה (??-קבעו על תנאי) שלא ידחה תלוי ועומד דלא הוי חטאת עד שעת העשיה לענין דלא ידחה...וע"כ (בחטאת מזוג ראשון) דנחיה ב' פעמים גם רבי יוחנן מודה שהשני (שחטאת מזוג שני) קודם. (...מכל מקום כיון דבדיעבד גם ראשון כשר, אם כן אף הראשון בן זוגו ונמצא דמת בן זוגו על כן כבר נדחה לעולם וזהו כל שכן דלרב אפילו הא' נמי נדחה).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות הששירות: אחת: סלוק – סוף-ספוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושע, ב"כ מצב אחד נדרש; פסק – סדור שנתקל, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מדיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מדיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.6 ויקרא אחרי מות טז,א (התשע"ו)

ויקרא אחרי-מות טז,ח: ונתן אהרן על-שני השעירים נבלות ונבל אהרן לה' ונבל אהרן לעזאזל:

בבלי יומא לז,א וקלפי היתה שם ובה שני גורלות. תנו רבנן: **ונתן אהרן על-שני השעירים נבלות** - [נבלות] של כל דבר (מחומר כל שהוא). יכול יתן שנים (כגון: שני פתקין, שני אבני גורל) על זה ושנים על זה - תלמוד לומר **ונבל אהרן לה' ונבל אהרן לעזאזל**, אין כאן לשם אלא גורל אחד ואין כאן לעזאזל אלא אחד. יכול יתן של שם ושל עזאזל על זה, ושל שם ושל עזאזל על זה - תלמוד לומר **ונבל אהרן לה' ונבל אהרן לעזאזל**, אין כאן לה' - אין כאן אהרן, ואין כאן לעזאזל אלא אחד. אם כן מה תלמוד לומר **נבלות**? שיהיו שני, שלא יעשה אחד של זהב ואחד של כסף, אחד גדול ואחד קטן. גורלות של כל דבר, פשיטא! - לא צריכא לכדתניא לפי שמצינו בציין שהשם כתוב עליו והוא של זהב, יכול אף זה (הגורל ביה"כ, רש"י: שהשם כתוב עליו) כן - תלמוד לומר **ונבל ... ונבל ריבה**. ריבה של זית, ריבה של אגוז, ריבה של אשכנז (רשי: ברוש).

ונתן אהרן על-שני השעירים – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא בעלי הלכה שיהי בתכונה אחת. **אהרן על-שני השעירים** – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא שעל חלקם לא חלה ההלכה בתכונה אחרת.???

על-שני השעירים – מרכא טפחא, יתור לרבות הגרלות נוספות אם יהיה צורך בהם בגלל שאחד השעירים ימות לפני שנעשו כל המצוות בשניהם

ונתן אהרן על-שני השעירים – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא בעלי הלכה שיהי בתכונה אחת.

אם יצטרך לעשות הגרלות אחדות או ההגרלות לבחירת השעיר המשלים צריכות להיות תמיד באופן שיהי להגרלה הראשונה. אפשר כפי' **בית הבחירה למאירי** כי גורלות אלו שהן בקלפי להגדיל בהם על השעירים איזה לשם ואיזה לעזאזל צריך שיהיו שניהם שוים ולא יהא אחד של מין אחד ואחד של מין אחר או אחד גס ואחד דק וכל שהן שוים אין קפדים בהם אם של זהב אם של שאר מיני מתכות אם של עצים ואבנים ... גורלות כתי' רבה להכשיר בכל הגורלות כל שהם שוים

אהרן על-שני השעירים – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא שעל חלקם לא חלה ההלכה בתכונה אחרת. אחרי ההגרלה ממעט את השעיר שלא צריך להשלים לשעיר שנותר מהזוג הקודם.

על-שני – מקף כרב-מצב של פעולת הנתינה (א) אחד על שיעיר אחד ואחריו אחד על השעיר האחר (ב) ביחד. (ג) נתינת שתי גורלות על

כל שיעיר (ד) נתינת של שם ושל עזאזל על זה, ושל שם ושל עזאזל על זה. (ה) נתינת אחד בלבד על כל שיעיר

מכל אלה רק מצב (ה) הוא המצווה וגם מצב (ב) שהנתינה תהיה של גורל אחד על כל שיעיר והיחד.

ומסביר **בית הבחירה למאירי** ... אלא שיהיו שנים של שם דבוקים זה בזה שלא יזדמן של שם ושל עזאזל בבת אחת ומתוך שהם דבוקים זה בזה ושהם שם אחד הוא קורא להם אחד והם שנים והוא שאמר תלמוד לומר **אָהֳרֹן לְה' אֵין לְד' אֵלָא אֶחָד** ואין לעזאזל אלא **אָהֳרֹן** ותכלית הכוונה בה הוא שלא להיות ל' אלא אחד רומז אל אמונת הייחוד ולהוציא מלב האומרים גורלות על כל אחד ובדבקות שני הגורלות להיותן כאחד לרמוז על אמונה ישנה היו הצדוקים נכשלים בה הרבה כמו שרמזנו למעלה:

ע"פ **חידושי הריטב"א** – מ- **ונתן ... נבלות** היה משמע שלאחר שיגריל ויתברר מי לשם ומי לעזאזל, יתן שני הגורלות על כל שיעיר. אין לעשות זאת.

ונבל אהרן לה' – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מלמד על שתי דרשות: (א) אולי יתן שני פתקי גורל או אבני גורל על כל שיעיר?

והמענה אין כאן לשם אלא גורל אחד ואין כאן לעזאזל אלא אחד [רש"י: אין כתיב שם אלא על אחד מהם, ואין כתיב עזאזל אלא על אחד מהם], (ב) יכול יתן של שם ושל עזאזל על זה, ושל שם ושל עזאזל על זה [רש"י: לקיים **ונתן ... נבלות** שנים על כל אחד משניהם, ואיזה שירצה יעשה לשם]. - תלמוד לומר **ונבל אהרן לה'** - אין כאן לה' אלא אחד, ואין כאן לעזאזל אלא אחד. [רש"י: ממשמע שנאמר גורל לה' יודע אני שהוא אחד וכי כתיב **אהרן** - לדרשה כתיבה]. טט – ע"פ פ"רש" (בבלי יומא מ,ב), על (ו' אח"מ טז,ט) הגורל קובע ולא קריאת שם ע"כ הן, וע"פ התוספות כאן ההגרלה מעכבת, הנחת הגורל על השעירים לא מעכבת. כמו כן לא יביא פתק או אבן נוספת להניח על כל שיעיר אחר ההגרלה, שמא ינטל גורל אחד, או יעבר לשיני ואז יתעלם מהם מי הגורל למה.

ירושלמי יומא פ"ג,ה"א (וילנה כא,א) ד"ה **לה'** לרבות שיעיר המשתלח שיהא פסול משום מחוסר זמן

קה"ע – כגון ששחט אמו היום לחולה או שאינו בן שמונת ימים דבעינן שיהיה ראוי לה'

פני משה – **לה'**. כתיב (**וי אמר כב,כז**) **ומיום השמיני יתקלף ירצה לקרבן אשה לה'**; לרבות לשעיר המשתלח שיהא פסול משום מחוסר זמן שאע"פ שאינו קרב לה' מ"מ ראוי לה' בעינן.

ואתיא כהאי אמר רבי יוחנן וכו'. דלדידיה איצטריך האי קרא לרבות לשעיר המשתלח דס"ל דאף בפה קובע ו"א דיכול לקבוע

למחוסר זמן שיהא לשעיר המשתלח קמ"ל (טט – בא להשמיענו שכשם שאינו ראוי לה' כך אינו ראוי להיות שיעיר המשתלח)

ונבל אהרן לה' – מהפך פשטא זקא-קטן, שתי דרשות (א) מרבה מכאן לשעיר המשתלח שיהא כמו קרבן הראוי לה' (ב) בעזרת הרב א"מ פרל) מוציא ממשוטו של מקרא כי אם ישפך דם השעיר לה', למאן דאמר שביאו שני שעירים אחרים, יקבע בגורל נוסף מי משניהם יהיה השעיר לה' שיצטרף לשעיר לעזאזל מהגורל הראשון, ועם דמו יתקדמו בעבודה.

לעזאזל – כפ' **רש"י** הוא הר עז וקשה, צוק גבוה, שנאמר (פסוק כב) **אָרֶץ נִזְרָה, חתוכה: ופ"י אשל אברהם** – צוק חתוך בזקיפה ולא במשופע, ואפשר כי הגבלה זאת נלמדת מטעם סלוק כמגביל לגזור וזקוף ולא משופע.

ויקרא אח"מ טז,ח: ומאת ערת בני ישראל יקח שני-שעירי עזים לחטאת ואיל אהרן לעלה:

שני-שעירי – מקף, לכתחילה – שוים, בדיעבד לא שוים לא מעכב (ע"פ תו"כ).

לענין לכתחילה שוים, בדיעבד לא שוים ולא מעכב מובא עיון בפסוקים אחרים אם אותה דרך הסבר

ויקרא מצרע יד,ד: וצנה הפלן ולקח למטהר שתי-צפרים חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזב:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
 המצוות הששירות: אחת: סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שניו ממשעות, רבוי ממשות; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושע, ב"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סודו שנתלק, השלם והחלק נדרשים; זוקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

ספרא מצורע פרשה א (יא) (י" מצ' יד, ז) וְלִקְחָהּ ... צִפְּרִים, מיעוט ציפרים שנים אם כן למה נאמר שְׁתִּי- שיהו שוות, ומנין שאף על פי שאינן שוות כשירות תלמוד לומר (י" מצ' יד, ה) צִפְּרִי (י" מצ' יד, ז) צִפְּרִי ריבה (א) פעם שניה (י" מצ' יד, ז) צִפְּרִי .
 (י" מצ' יד, ז) שְׁתִּי-צִפְּרִים – מקף, כרב-מצב (א) לכתחילה הצפרים צריכות להיות שוות (ב) בדיעבד אם לא שוות לא מעכב. הפסוקים הבאים מלמדים על צווים לקחת שני בעלי חיים מאותו מין לקרבן מסוים. כאשר מופיע מקף הלימוד הוא לכתחילה שוויון בין שני בעלי חיים ובדיעבד כשרים לקרבן גם זוגות שאינן שווים. כאשר לא מופיע מקף אין דרישה של לכתחילה שוויון בין שני בעלי חיים.

ויקרא מצורע יד: וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי-כִבְשִׁים תְּמִימִם וּכְבֹּשֶׂה אֶתֶת בַּת-שֵׁנָה תְּמִימָה וּשְׁלִשָּׁה עֶשְׂרִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן וְלֶגַּן אֶחָד שֶׁמֶן: שְׁנֵי-כִבְשִׁים – מקף, לכתחילה – שוים, בדיעבד לא שוים לא מעכב (ע"פ תו"כ).

במדבר פינחס כח:ט: וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִת שְׁנֵי-כִבְשִׁים בְּנֵי-שֵׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן וְנִסְכּוֹ: שְׁנֵי-כִבְשִׁים – מקף, לכתחילה – שוים, בדיעבד לא שוים לא מעכב ע"פ [בבלי יומא סב,ב] מוספין של שבת - ודאי צריכין שיהיו שניהן שוין. רש"י ומוספין של שבת - שנאמר בהם שְׁנֵי-כִבְשִׁים - ודאי שנים שוים לעיכובא, מדלא הדר כתב בהו אחד לרבות, אף על פי שאינן שוין להכשיר (היות ולא חזר הכתוב ופירט כמו בתמידין כבש אחד כבש שני שמשמעו שאי שוויון לא מעכב), כך שמעתי,

הסבר ממשעות שילוח השעיר לעזאזל בדומה לשחיטת ציפור מצורע, פרה אדומה.
ויקרא מצרע יד:ה: וּצְנִיָּה הַכֹּהֵן וְשָׁחַט אֶת-הַצִּפּוֹר אֶל-כְּלֵי-הַרְשָׁע עַל-מַזְם חַיִּים:
 (י" מצ' יד, ה) אֶל-כְּלֵי-הַרְשָׁע - מקף ראשון, מלמד על (א) מצב אסור של שחיטת חולין כדי להרחיק ממראית עין של שחיטה לע"ז, (ב) לעומת מצב רצוי של שחיטה במצות ה' לטהרת מצורע, כפירוש רמב"ן עה"ת ב-ו(י' מצ' יד, ז) ושלח את הצפור, מפנה ל-ו(י' מצ' יד, ז) וצנ"ה, לענין שלוח שעיר לעזאזל ללמד ששני השילוחים ופרה אדומה נעשים כמצות ה' להעביר את רוח הטומאה ולא לשם של שכלים הנבדלים ולרוחות בקרבן שהם כוונות עובדי עבודה זרה במעשים כאלה (עיי' שם באריכות).

ויקרא אחרי מות טז:ט: וְהִקְרִיב אֶתְהָרִן אֶת-הַשְּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לָהּ וְעָשָׂהוּ חֲטָאת: בבלי יומא מ,ב ... תא שמע: וְעָשָׂהוּ חֲטָאת - הגורל עושהו חטאת, ואין השם (רש"י: אם קרא לו שם בלי גורל) עושהו חטאת.
ויקרא אחרי מות טז:ט: וְהִקְרִיב אֶתְהָרִן אֶת-הַשְּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לָהּ וְעָשָׂהוּ חֲטָאת:
 הסבר ע"פ ירושלמי יומא פ"ו,ה"א (וילנה לב,ב)

אֶת-הַשְּׂעִיר - זקף קטן, מרבה, כפי שנראה מן ההמשך שעשויים להיות עוד שעירים לשם המחליפים קודמיהם בגלל פסול שארע בהם. **אֲשֶׁר** – קדמא, מלמד על ענין קדימה לשעירים מן הגורל הראשון לקרבן חטאת ולשילוח לעזאזל. במקרה ואחד מהן מת קודם שנעשתה מצוותו של השני, כגון מת של לעזאזל לפני שנשחט החטאת לה'. יביאו זוג אחר ויעשו הגרלה ויצרפו את שעלה עליו הגורל לעזאזל לשעיר שהוא לחטאת לה' מהזוג הראשון.

עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל - קדמא מרכא תביר טפאא. כעין כלל הצריך לפרט והפרט - לָהּ - אתנה מגביל שאם השעיר השני שבוורל נתברר לשלוח לעזאזל, צריך מלכתחילה להיות ראוי לה' (ללא מום, לא מחוסר זמן היינו בן שבעה ימים לפחות, שאמו לא נשחטה באותו יום"כ להאכיל חולה) **עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל** – מחלק, שאם מת אחד מזוג ראשון יקח ע"פ גורל את החסר מזוג שני ואם בזוג שני מת מי שהיה אמור להצטרף לנותר מזוג ראשון ידחה הראשון ויעשה הגרלה בזוג שלישי ויצרפו מזוג שלישי לעומד מזוג שני במקום הראשון שנדחה. **עָלָיו הַגּוֹרֵל** – תביר טפאא, קבוצת גורלות, שאם צריך חוזר ומגריל כגון שמת בן זוגו, או נשפך דמו של השחוט קודם הזאתו בכל שלב.

וְעָשָׂהוּ חֲטָאת. מלת וְעָשָׂהוּ יתירה למלת חֲטָאת, ולכן עומדת לדרישה, **חֲטָאת** – סלוק, מגביל ללמד כי השעיר שהוגרל לחטאת קבעו על תנאי עד שחיטתו ועל תנאי שלהגרלה אחת נוספת, בהגרלה שלישיית כבר ידחה. משמע: כקה"ע-ועשהו למה לי אלא לקרוע בראשון. קבעו בתליה שלא ידחה. כלומר ואפילו הוא תלוי ועומד כגון שמת השני (בזוג הראשון) אפילו הכי אינו נדחה.

וְעָשָׂהוּ - הטפחא אחרי אתנה וללא מרכא עשויה להיות בתפקיד התפשטות אפיון ממנה אלפניה. בא ללמד על לפניו אם תהיינה הגרלות נוספות חטאת מן הזוג הראשון, עומדת כעוגן על תנאי שאם ימות המשתלח עד שלא תיקרב, יביאו לה בן זוג מהזוג השני. **פני משה** - איזה מהן קרב תחילה-תתנתן דקתני ואם של עזאזל (מהזוג השני) מת וכו' וא"כ יש כאן שנים של שם, איזה מהן שקרב תחילה, כלומר שמצוה בתחילה להקריבו.

רב אמר שני שמן זוג ראשון יקרב שס"ל בעלי חיים אינן נדחין, שאף שאירע לו שעת פסול כשמת חבירו, יכול הוא להיות עוד נראה (יחזור להיות ראוי) כשיזדווג לו אחר וגו'

כתוב בראשון החל דרב אמר קרא הכי משמע וְהִקְרִיב אֶתְהָרִן ... והדר כתיב ועשהו חטאת והרי כבר אחר וְהִקְרִיב ... וְעָשָׂהוּ חֲטָאת אלא ללמד זה שעלה עליו הגורל ב(זוג) הראשון וְעָשָׂהוּ חֲטָאת. אמר רבי זעירא טעמא דרבי יוחנן וְעָשָׂהוּ חֲטָאת קבעו בתליה שלא ידחה. כלומר-רבי לא קאמר לא כדק אמרת דר' יוחנן דרוש וְעָשָׂהוּ חֲטָאת בראשון סתם (רבי מסבי) דעת רבי יוחנן שהראשון מהזוג הראשון יהיה חטאת אינה מוחלטת אלא יש בה תנאי.

(כי יכול להיות מצב כגון) דאם כן אפילו מת המשתלח לאחר שנשחט שלשם, יקרה הוא? (??-הינו החטאת שנשחטה כבר) דגזירת הכתוב הוא שמצוה בראשון ואנן קיימא לן דלכולי עלמא שחוטין נדחין וישפך דם, יצריך להביא זוג אחר ויגריל עליהם. אלא דהכי נדרוש וְעָשָׂהוּ חֲטָאת -קבעו לראשון בתליה (על תנאי) שאם ימות חבירו שלא ידחה הוא כשיזדווג לו אחר להשתלח והוא יקרב. ...אתא רבי בא וכו' וקאמר בשם רבי יוחנן דבכהאי גוונא אמרינן ראשון כבר נדחה כל שכן, כלומר משום שכבר נדחה שתי פעמים אם כן כמו מכל שכן הוא שדינו שידחה.

רדב"ז - פירש רבי יוחנן סבירא ליה דלאחר הגורל לא נתקדש לחטאת עד שיקבע בפה (כמו רש"י בחומש-קורא לו שם ואומר לה' חטאת)...ומוסיף עוד שלא נעשה חטאת עד שעת עשיה, דאפילו נתקדש בפה מכל מקום אינו חטאת לענין דחיה עד שעת עשיה כמו דמסיך קבעו בתליה (??-קבעו על תנאי) שלא ידחה תלוי ועומד דלא הוי חטאת עד שעת העשיה לענין דלא ידחה...וע"כ (בחטאת מזוג ראשון) דנדחה ב' פעמים גם רבי יוחנן מודה שהשני (שחטאת מזוג שני) קודם. (...מכל מקום כיון דבדיעבד גם ראשון כשר, אם כן אף הראשון בן זוגו נמצא דמת בן זוגו על כן כבר נדחה לעולם וזהו כל שכן דלרב אפילו הא' נמי נדחה).